

Christian Kampmann

(1962) Emilie Grün

ligningskontoret skattefor-
valtningen

Den morgen, hun modtog brevet, kom frøken Emilie Grün for første gang i de syvogtyve år, hun havde været ansat på ligningskontoret, for sent til sit arbejde.

Klokken var hele elleve minutter over ni, da hun forfjamsket trådte ind i kontoret, og fru Maltesen, kontorist Sørensen og frøken Jensen, den lille, ny elev, behøvede blot at kaste ét blik på hende, som hun stod der i døråbningen med sin slidte, gamle cotton-coat dryppende ned på linoleumsgulvet, sine mørke, ufikse strømper i ål og sit grå tjavsehår strittende i alle verdenshjørner, for at se, at Noget Var I vejen.

Mens den regntriste formiddag henslæbte sig, prøvede de efter tur at finde ud af, hvad der var hændt hende – fru Maltesen med diskret kvindetil-kvindehvisken, kontorist Sørensen med jovial spørgen og den generte frøken Jensen med selvudslettende forespørgsler. Forgæves. Klokken halv elleve-kaffen afslog hun med den motivering, at hun ikke var tørstig, og da klokken endelig slog tolv, og fru Maltesen som sædvanlig vraltede hen for at lukke op for middagskoncerten, tog frøken Grün sin mappe og gik ud på w.c.'et uden så meget som et ords forklaring.

Efter at have låst døren satte hun sig på det kolde plastic w.c.-låg og hengav sig til en lang, stille gråd; men tårerne bragte ingen lindring, blot svien i øjnene, tør hals og en stadig tiltagende følelse af angst. Med skælvende hænder fiskede hun sin madpakke frem af sin slidte, brune kontormappe af imitationslæder, men da hun bed ned i det første stykke lyst maltede med margarine og sildesalat, vældede kvalmen op i hende, og hun måtte spytte mundfulden ud.

Emilie, sagde hun til sig selv, nu tager vi os sammen. Brevet er naturligvis skrevet af en sindssyg, en eller anden stakkels, sygelig person, der ved et rent tilfælde har valgt netop os som offer. Måske har han sendt lignende breve til andre folk i byen ...

Trøstet af denne formodning rejste hun sig, løftede låget, trak sine uldne, brune overtræksbukser og sine hvide, fornuftige nylonunderbukser af, satte sig og fulgte med et lille suk naturens kalden. Med en følelse af almindelig lettelse bragte hun sine klæder i orden og belavede sig på at gå tilbage til kontoret, hvorfra hun svagt hørte toner af *Harlekins Millioner*, da hun fangede et glimt af sit ansigt i det revnede spejl over vaskekummen og atter blev grebet af hjælpeløs panik.

Man kan se på mig, at jeg er bange, tænkte hun og stak sit posede ansigt så tæt ved spejlet, at hendes ånde dannede matte ringe på glasset. Hendes ellers så omhyggeligt opsatte frisure var helt gået i fisk, konstaterede hun ulykkeligt: store, klodsede hårnåle strittede umotiveret frem af
 5 pjuskede tjavser. Tårerne havde rødsprængt hendes øjne, der i forvejen var for små og udstående. Hun gav sig atter til at småklynke, mens hun fortvivlet ledte efter noget at berolige sig med; men hun havde glemt sine små, neddæmpende piller. Ikke engang et lommestørklæde havde hun husket.

10 Voldsomme rystninger gennemjog hende; sveden sprang frem på hendes pande, i håndfladerne, armhulerne og på ryggen. Med rystende knæ lænede hun sig mod den kolde flisevæg, mens hendes magre, leverplettede hænder famlede uden mål. Da strejfede de noget varmt. Hun så ned: et varmerør. Med begge hænder greb hun fat om røret, og det var,
 15 som om noget af dets varme forplantedes til hende, for langsomt faldt en lunende ro over hende; hendes ånde blev regelmæssigere; hun stod støt på benene. Da fru Maltesen kradsede på døren og fortroligt hviskede, om der var noget, hun kunne hjælpe med, svarede frøken Grün med sikker røst: Nej tak, fru Maltesen. Det er bare det, De ved nok ... Ellers
 20 tak, fru Maltesen," hvorefter hun pøsede koldt vand i ansigtet, nettede på håret og vendte tilbage til sit arbejde.

Eftermiddagen var lettere at komme igennem. De første timer lod hun sig opsluge af sit hverv, glemte sin angst for talkolonner, og ved klokken tre-kaffen genoprettede hun vante tilstande ved at le så
 25 overbevisende ad kontorist Sørensen's slidte -brandere, at fru Maltesen moderligt udbød: „Nå, gudskelov, at det ikke var værre, frøken Grün," hvortil Sørensen gryntede: „Ja, heldigvis," og straks blev sat på plads af fru Maltesens nedladende „Hvad kender I mandfolk til det?"

brander vittighed, ordspil

Ved arbejds ophør tilbød fru Maltesen at følge hende hjem, men
 30 frøken Grün afslog tilbudet og gik langsomt ned ad hovedgaden, idet hun prøvede at tænke på slet ingen ting. Regnen var ophørt; en frisk blæst fejede gennem gaden; smalle, violette skystrimler jog hen over den gule solnedgangshimmel. Om to måneder skyder planter op af jorden, og jeg kan tilbringe hele fritiden i min have, tænkte hun trygt.

35 Hun drejede væk fra hovedgadens neonlys og fyraftensmylder og kom snart til sit lille, hvidkalkede hus, som hun havde arvet efter sin moder, og, omend med noget samvittighedsnag, istandsat efter sin egen smag. De mørke, grumsede tapeter var blevet malet over i oplivende farver, klunkemøblerne udskiftet med moderat moderne ting og en stor,
 40 kostbar radiogrammofon installeret ...

Emilie Grün var ingen hykler. Hun havde gjort sig få illusioner om grunden til den intense tilfredshed, hun følte de første måneder efter moderens død. Der var pludselig ingen til at tale om nymodens hedenskab, når hun gik i haven i lange bukser, ingen, der forlangte at

ledsages til missionsmøde to gange ugentlig, ingen, som vækkede hende om natten for at få hostesaft og sovepulvere.

Med hvad pastor Hygle kaldte „Deres fromme moders jordiske rester“ støt rådnende op på den sirlige kirkegård, gik frøken Grünen et nyt og bedre liv i møde; og når hun om aftenen kastede et sidste blik på fotografiet af moderens anklagende basedowske træk, var hun ikke fri for at le en lille, perlende latter, som kun hun, Emilie, forstod.

basedowsk lignende Basedows sygdom, dvs. forøget stofskifte og som følge deraf bl.a. fremstående øjne

Men efter de første måneders berusende, uvante befrielse var en anden faktor begyndt at gøre sig gældende i denne ellers så lyse, ny tilværelse. Hendes søvn forstyrredes, selv om moderen ikke længere var der til at vække hende og kværulerende holde hende vågen den halve nat. Gang på gang vågnede hun svedende og kulderystende, grebet af panik. Til sidst kunne hun forudane, når panikken ville melde sig. Bedst som hun sad trygt forankret med kaffe og kager, med hyggeplader på gram-mofonen og pludrende veninder omkring sig, kunne de første isnende dønninger af panikken skylle hen over hende, og pludselig forvandlede veninderne til en flok kaglene, skrigende høns, mens blodet bruste stærkere og stærkere i hendes øren ...

Hun havde næsten glemt brevet, da hun åbnede døren til huset og fandt det liggende på bordet i entreen. Hun spiste ingen middag, og den aften gjorde hun noget, hun ikke havde gjort i årevis. Da hun havde taget sin fornuftige flonelsnatkjole på og sat papillotter i håret, lagde hun sig på knæ foran sin smalle, hvidmalede jernseng og bad til Gud. Nu havde moderen i godtroende indremissionsk tradition opdraget hende til, at der var grænser for, hvad man kunne tillade sig at bede Herren om. Hendes bøn var derfor først og fremmest en taksigelse, men samtidig undslap der fra hendes underbevidsthed et lille, fortvivlet skrig om hjælp. Hun sov roligt ind, og hele ugen var hun sit gamle, ligevægtige jeg. Så kom det andet brev.

Det faldt ind ad brevsprækken en regnvejrs morgen sammen med Jyllands-Posten, Missionsbladet og en opkrævning fra sygekassen. Det sortnede for hendes øjne, da hun bukkede sig for at samle det op. Som i trance bar hun det ind i stuen og åbnede det med enden af sin æggeske.

Mens det første brev havde været affattet i et korrekt, upersonligt sprog, som dog langt fra formåede at tilsløre det obskone indhold, var dette fyldt med ord så simple, at frøken Grünen kun havde set dem skrevet på offentlige nødtørftssteder, hvor de som regel var tværet ud og derfor vanskelige at læse. Brevet var på to tætskrevne sider. Da hun havde læst det igennem, faldt hun ind over bordet og brast i hysterisk gråd. Frygtelige billeder steg frem for hende, scener så unævnelige som dem, der havde hjemsøgt hende for nogle år siden, da hun læste den skammelige bog af Henry Miller, situationer så ophidsende som dem, hun havde fremmanet i talrige søvnløse nætter. Hun havde brændt *Sexus*; brevet lagde hun ned i chatolskuffen. Sammen med det første brev. Så

ringede hun til kontoret og sagde, at hun var syg, drak fire snapse, tog et sovepulver og vaklede op i seng. Hun vågnede ud på eftermiddagen, tørstig og badet i sved med forfærdelige fragmenter af sine drømme stadig dunkende i hovedet på sig. Smågrædende gik hun ned i køkkenet, hvor
 5 hun tømte resten af snapseflasken.

Den næste dag var søndag. Hun tilbragte den i haven, som hun gennemgravede, skønt det egentlig var for tidligt.

I ugerne, der fulgte, stod det klart for dem, der kom i berøring med frøken Grünen, at hendes tilstand ikke var, som den burde være.

10 Hun var distræt: svarede helt hen i vejret eller slet ikke. Hun forsømte sin påklædning: kom dag efter dag i samme bluse, så fru Maltesen til sidst måtte trække hende til side og venindeligt gøre hende opmærksom på, at hendes yndige kniplinger var grå af snavs. Hun foretog sig mærkelige ting: gravede vildt i sin have længe efter mørkets frembrud.

15 Det var Elsebeth Pannebjerg, Emilies gamle skolekammerat, der indså, at Noget Måtte Gøres. Efter en kort samtale med sin mand, underbuksefabrikant og betydningsfuldt konservativt byrådsmedlem, satte hun sig i sin flødefarvede sportsvogn og kørte til Emilies lille hus. Hun fandt veninden i færd med at grave.

20 „Davs du, nå hvordan skær'n“, sagde hun friskt.

„Goddag, Elsebeth. Snart forår ... Hele haven skal graves op. Hele haven ...“

Hun gravede, mens hun talte. Fru Pannebjerg tav en stund og sagde så tonløst: „Du inviterer mig ikke ind?“

25 „Haven må graves færdig ... Forstår du, det er snart forår ... Forår, du ved ...“

Fru Pannebjerg, der vidste, at Emilie havde gennemgravet sin have-stump mindst fire gange, bestemte at gå lige til sagen.

30 „Emilie, jeg har et forslag at stille dig. Nu må du for Guds skyld ikke blive stødt eller noget, men William og jeg har talt sammen, og vi synes, vi vil tilbyde dig en rejse. Jeg tror, en lille udenlands-trip ville gøre underværker ... Emilie, så hold dog i det mindste op med at grave! Har du overhovedet hørt efter?“

Spaden blev stukket i jorden; to rødsprængte, trætte øjne vendtes
 35 mod den pelsklædte dame. „Tak for tilbudet. Jeg har selv penge.“

(„Mage til utaknemmelighed“, sagde fru Pannebjerg, da hun i bridgeklubben berettede om episoden.)

Næste morgen tog frøken Grünen 10.39-toget til Fredericia, hvor hun skiftede om til Paris-ekspressen. Sit arbejde havde hun sagt op.

40 Der var afvigende teorier om frøken Grüens bortrejse.

„Hun kedede sig ihjel“, råbte fru Maltesen til sin døde, gamle mor, med hvem hun delte en kvistlejlighed, „hun anede simpelthen ikke, hvad hun skulle få tiden til at gå med.“

Moderen, der i de sidste tyve år havde løst sin daglige, lille kryds- og-tværsopgave, og ellers kun fordrev tiden med at rokke apatisk frem og tilbage i sin gyngestol, gnækkede: „Ja, det er fejlen med de unge nutildags. De har for lidt at bestille, har de ...“

5 „Jeg burde ikke være blevet stødt,“ sukkede fru Pannebjerg ved sin bridge, „men mit temperament løber altid af med mig. Selvfølgelig er det møgensomt for hende uden mand.“ Hun tog endnu et stykke lakridskonfekt, som hun gav sig til at tygge temperamentsfuldt.

filipensede med bumser eller
uren hud

10 „En dag på kontoret var hun altså så underlig,“ læspede den lille, grå frøken Jensen spagfærdigt til den filipensede, unge mand, der havde inviteret hende til at se *En Fremmed Banker På*. „Tænk, hun spiste sin frokost på toilettet ...“

Kontorist Sørensen hentydede over billardbordet, at gamle Grün nok havde haft *sine* grunde til at tage udenlands.

15 Tre dage senere kom frøken Grün tilbage.

Kun få af byens borgere så hende, for hun kom ind med nattoget. Hun havde en fornuftig, lille kuffert i hver hånd og gik hurtigt ned ad hovedgaden uden at se hverken til højre eller venstre. Da hun kom hjem, tændte
20 hun op i oliekaaminen, lavede sig en kop kaffe og klædte sig af til natten. Da hun havde lagt sig i sin hårde, smalle jernseng, kom hun i tanker om, at hun havde glemt noget. Hun tændte lyset, fandt sin skrivemappe frem, åbnede den og tog brev nummer tre hen under lyset. Det var kommet til hende på hotellet i Paris.

25 Hun læste det igen. Hun kunne det næsten udenad nu. Hendes nætter i Paris havde været søvnløse, og mens hun havde ligget vågen i den store, fremmede by, havde brevets ord givet ekko i hendes udmattede hjerne.

Hun gik ikke ned for at søge snapseflasken. Hun vidste, det ville
30 være omsonst. Hun gik blot i seng og slukkede lyset. Så begyndte visionerne.

Næste morgen øjnene hun en udvej.

For enogtredivet år siden, da hun var sytten, havde hun boet hos en tante i København for at tage pigeskoleeksamen og få undervisning
35 i akvarelmaling. I nogle år fremstillede hun pligtskyldigt blege blomsterbilleder, men fastansat på ligningskontoret lod hun sin kunstneriske åre udtørre. Nu besluttede hun sig imidlertid til at genoptage sin hobby. Efter at have iført sig sin pæne, gråmelerede spadseredragt gik hun ned i byen for at købe malegrejer i den fandenivoldske hensigt at afløse de
40 vante, blodfattige vandfarver med fede, glinsende oliefarver.

Ekspedienten i butikken syntes først forekommende og høflig, men knap havde hun vekslet tre ord med ham, før hun følte, at han holdt hende for nar. Noget i hans skæve smil og hans facon at svare hende på røbede, at han ikke tog hende alvorligt. Hun snuppede pakken og skyndte sig

ud af forretningen. Ude på gaden slog det hende, at hun måske havde talt med brevskriveren.

I dagene derefter kastede hun sig over maleriet. Hun malede blomster, og blomsterne var sammensat af hundreder af bittesmå gnomhoveder. Hun arbejdede i timevis. Bagefter følte hun sig tung i hovedet, men alligevel bedre tilpas.

En formiddag, da hun kom ind fra haven, fandt hun det fjerde brev på sit chatol. Hun flåede konvolutten op, læste brevet og bestemte sig til at melde sagen til politiet – ligegyldigt om det måske ville kunne kaste et lidt underligt lys over hende. Men næppe havde manden på politistationen ladet hende åbne munden, før han brød ud i et bredt, hånligt grin. Kom ikke her, sagde grinet, mig kan du ikke narre. Du gemmer jo brevene; du elsker at læse dem. Gammeljomfru-fantasier! „Har De nogle af brevene?“ spurgte kommissæren. Nej, tænkte hun, så nemt

narrer du mig ikke. Nok er jeg pebermø, men dum er jeg langt fra. „Jeg har naturligvis brændt dem,“ sagde hun indigneret. „Ja, så er jeg bange for, at vi intet kan gøre. Hvis De modtager et brev af lignende art, må De endelig gøre os opmærksom derpå.“ Der narrede jeg dig, tænkte hun tilfreds, da hun trippede ud af kontoret. Den, der ler sidst, ler bedst.

Da hun kom hjem, fandt hun et nyt brev og lo og lo. Da hun havde læst det med megen morskab, ringede hun til købmanden efter tre flasker snaps. „Halve eller hele aber?“ spurgte den frække kommis i telefonen. „Aber!“ hun lo hysterisk. „Snaps, unge mand, tre hele flasker god, dansk akvavit.“ „Hun er skidefuld,“ fniste kommissen, da han havde lagt røret på.

kommis salgsassistent

Hun slog sig ned i stuen med sine malegrejer og en flaske snaps indenfor rækkevidde. Kæder af groteske dværgansigter opstod på lærredet. En stor, rund sol, fyldt med leende menneskehoveder, skinnede over blomsterne ...

... Kom med mig, hviskede politimanden, kom, Emilie, du og jeg

... Sammen løb de gennem blomsterne mod havet og kastede sig nøgne

i bølgerne, og solskin og skumsprøjt kærtegnede dem, og han greb om

hende og hviskede kom du, kom du, kom ...

Hun lå på gulvet. Tørstig. Hendes hoved dunkede smertefuldt. Det var mørkt. Regnen trommede på taget. Hun måtte have sovet. Døddrukken havde hun været, fuld som et svin. Emilie, sagde hun til sig selv, nu tager vi os sammen. Hun begyndte at græde.

En snaps var, hvad hun trængte til.

Bare en enkelt, en lille en ... Hun rejste sig besværligt, vaklede ud i køkkenet, fandt en ny flaske og skænkede sig et ølglass fuldt. Hun drak snapsen i store slurke og slingrede så ind i stuen og satte en grammofoonplade på.

Jeg må på en eller anden måde være blevet en smule beruset, sagde hun pjanket til sig selv, for pladen lyder så sjov, og det er Beethovens niende, og *den* er nu ikke særlig morsom ...

Da pladen var udspillet, opdagede hun, at den havde stået på forkert hastighed, og gav sig atter til at græde.

... Nu er vi der snart, Emilie. Han greb fastere om hende, hun følte hans varme lådne bryst, knugede sig ind til ham og sagde åh, du, jeg har
5 ventet dig så længe, og han tog hårdere om hende, næsten brutalt ...

Nej, nu går det for vidt, hviskede hun, da hun atter kom til sig selv. Ud at få koldt vand i hovedet. Det frisker og klarer. Ud med dig, gamle tøs, ud i regnen.

Næste morgen fandt mælkeemanden frøken Grünen liggende i sin
10 have. Det var den første, lune forårsdag. Lærker sang højt oppe i den blånende æter, og træernes knopper var bristefærdige. Han ringede efter politiet. De bar hende ind i stuen. Hun så uforstående på dem og blev ved at spørge, hvorfor hun ikke var død. „Så så, lille dame,“ sagde man til hende i betryggende, men uengagerede tonefald.

15 En ambulance kørte hende til hospitalet, og blandt lærreder og tomme flasker fandt mælkeemanden fem krøllede breve. Han kendte frøken Grüens skrift fra de små sedler, hun somme tider stak i de tomme flasker til ham, og undrede sig over, hvorfor hun mon skulle skrive breve til sig selv.

X